

РЕЙ БРЕДЪРИ УХАНИЕ НА САРСАПРИЛА

Превод от английски: Венцислав Божилов, 2008

chitanka.info

Три дни подред господин Уилям Финч стоеше тихо в полумрака на тавана от сутрин до вечер. Ноември бе към края си и три дни господин Финч стоеше така сам-самичък и чувстваше как самото Време тихо и безмълвно се сипе на бели снежинки от безкрайното студено стоманено небе, засипва с пух покрива и напудря стрехите. Стоеше със затворени очи. Таванът, подмятан в морета от вятър в дългите сиви дни, скърцаше с всяка своя кост и отърсваше древна прах от греди, изкривени дъски и летви. Около него се чуваха стонове и въздишки, а той стоеше и вдишваше елегантните сухи аромати и усещаше древните наследства. Ах. Ах.

Долу жена му Кора се вслушваше, но не го чу нито веднъж да крачи или дори да помръдне. Стори ѝ се, че го чува само как диша — бавно, като старо прашно духало, сам горе във ветровития таван.

— Ама че нелепица — промърмори тя.

Когато на третия ден забърза надолу за обяд, той се усмихна на мрачните стени, на нащърбените чинии, на издрасканите сребърни прибори и дори на жена си!

— Каква е причината за тази радост? — пожела да узнае тя.

— Просто добро настроение. Чудесно настроение! — Той се разсмя. Радостта му граничеше едва ли не с истерия. Радостта кипеше в него като някакъв огромен топъл фермент и той очевидно имаше проблем със задържането му. Жена му се намръщи.

— Каква е тази *миризма*?

— Миризма, миризма, миризма?

— Сарсапарила^[1]. — Тя подуши подозрително. — Точно така!

— О, не може да бъде! — ИстERICHната му радост секна така бързо, сякаш някой бе завъртял ключ. Изглеждаше потресен, разтревожен и изведнъж застана нащрек.

— Къде си ходил тази сутрин? — попита го тя.

— Много добре *знаеш*, че почиствах тавана.

— Разтакаваш се сред купища боклуци. Не чух нито звук. По едно време си помислих, че изобщо те няма горе. А това какво е? — посочи тя.

— А стига бе, *това* пък откъде се е взело?

Впери поглед в пружинените велосипедни закопчалки, които прибираха панталоните към костеливите му глезени.

— Намерих ги на тавана — отговори сам на себе си. — Кора, помниш ли как рано сутрин карахме тандема по чакъления път? Беше преди четиридесет години, всичко бе свежо и ново.

— Не приключиш ли с тавана днес, сама ще се кача горе и ще изхвърля всичко.

— О, не! — възкликна той. — Наредил съм всичко така, както го искам!

Тя го изгледа хладно.

Той започна да яде и малко по малко се отпусна и отново започна да се изпълва с ентузиазъм.

— Кора, знаеш ли какво представляват таваните? Те са Машини на времето, с които разни дърти тъпанари като мен могат да се върнат четиридесет години назад до време, когато през цялата година е било лято и децата обсаждаха продавачите на сладолед. Помниш ли какъв вкус имаше? Ти го държеше в кърпа. Беше като да опиташ аромата на лен и сняг едновременно.

Кора се завъртя неспокойно.

Невъзможно е, помисли си той с полузатворени очи, опитваше се да го види и възстанови. Да вземем тавана. Самата му атмосфера е Времето. Свързан е с други години, с пашкулите и какавидите на друга епоха. Всички чекмеджета на скрина са като малки ковчези, в които се пазят хиляди вчерашни дни. О, таванът е старо, дружелюбно място, пълно с Време. Ако застанеш изправен в самия му център, ако присвиеш очи и мислиш, мислиш, ако вдишваш Миналото, ако протегнеш ръце да почувстваш Старото време, то...

Сепна се — даде си сметка, че е казал нещо от това на глас. Кора ядеше бързо.

— Е, няма ли да е интересно, ако наистина може да се осъществи пътуването във времето? — попита той частта от косата ѝ, която бе срещу него. — И какво по-логично и подходящо място за това от таван като *нашия*, не мислиш ли?

— В онези години не винаги бе лято — каза тя. — Това е просто заради шантавата памет. Помниш всичко добро и забравяш лошото. Не винаги е било лято.

— Образно казано, беше.

— Не, не беше.

— Ето какво искам да кажа — възбудено зашепна той и се наведе напред, за да вижда по-добре картината, която чертаеше на голата стена в трапезарията. — Ако караш внимателно моноцикъла си между годините, ако балансираш много, много внимателно, ако минаваш от година на година, ако прекараш седмица в хиляда деветстотин и девета, ден в хиляда и деветстотната, месец или две седмици някъде другаде, да кажем в хиляда деветстотин и пета или в хиляда осемстотин деветдесет и осма, можеш да си останеш в лятото до края на живота си.

— Моноцикъл ли?

— Нали се сещаш, един от онези високи блестящи велосипеди на едно колело, на които се качват акробатите по водевилите и жонглират. Равновесие, иска се истинско равновесие, за да не паднеш, да държиш ярките предмети все във въздуха, да летят нагоре-надолу, да светят, да проблясват, да искрят, да избухват в ярки цветове, червени, жълти, сини, зелени, бели, златни; всички юнски, юлски и августовски дни във въздуха, около теб, едновременно, почти без да докосват ръцете ти, летят, а ти се усмихваш сред тях. Равновесие, *Кора, равновесие.*

— Дрън-дрън-дрън — рече тя. И добави: — Дрън.

Изкачи дългата студена стълба към тавана, потръпваше.

Имаше зимни нощи, в които се събуждаше сякаш с порцелан в костите, със студен звън в ушите, с пронизващ нервите скреж, който блясваше сурово като експлозия на студен бял фойерверк и се изсипваше като пламтящ сняг върху притихналата земя дълбоко в подсъзнанието му. Беше му ужасно студено, студено, толкова студено, че бяха необходими множество безкрайни лета с техните зелени факли и бронзови слънца, за да го освободят от зимната му обвивка. Всяка вечер бе огромно безвкусно парче чуплив лед, поставен в леглото снежен човек, изпълнен със сънища като конфети, кристална суматоха. А навън бе вечна зима, безцветното небе — като огромна преса за грозде, мачкаща цвят, чувства и живот от всички с изключение на децата, които летяха със ски и шейни по огледални хълмове, отразяващи смазващия железен щит, надвисващ ниско над града всеки ден и всяка безкрайна нощ.

Господин Финч вдигна капака за тавана. Затова пък — ето, *ето*. Прахта на лятото се изви около него. Прахта на тавана проблясваше от жегата, останала от другите сезони. Тихо спусна капака след себе си.

На лицето му се появи усмивка.

Таванът бе притихнал като черен облак пред буря. От време на време Кора чуваше мъжа си да мърмори нещо там горе.

В пет следобед господин Финч застава на прага на кухнята — пееше си „Моят остров на златните мечти“, и махна с чисто нова сламена шапка.

— Буу!

— Целия следобед ли проспа? — озъби се жена му. — Четири пъти те виках, но без резултат.

— Да съм спал ли? — Той се позамисли и се разсмя, но бързо прикри устата си с длан. — Е, като че ли да.

Едва сега тя го забеляза по-подробно.

— Господи! Откъде взе това сако?

Носеше червено раирано сако, висока задушаваща бяла яка и панталони с цвят на сладолед. Сламената шапка ухаеше като подхвърлено във въздуха свежо окосено сено.

— Намерих го в един стар сандък.

Тя го подуши.

— Не мирише на нафталин. Изглежда съвсем ново.

— О, не! — побърза да възрази той. Изглеждаше стегнат и явно се чувстваше неудобно, докато жена му мереше с поглед костюма.

— Стига си се правил на палячо — каза тя.

— Не може ли човек да се позабавлява?

— Все това правиш. — Тя затръшна вратата на фурната. — Аз стоях вкъщи и плетях, а ти долу в магазина държеше дамите под ръка и им помагаше да влизат и излизат.

Той отказа да се хване на въдицата.

— Кора. — Загледа се в сламената шапка. — Не би ли било хубаво да се поразходим в неделя, както правехме навремето? Ти да си с копринено чадърче и дълга шумоляща рокля, да седнем на онези метални столове в аптеката и да усетим миризмата ѝ? Защо днешните аптеки не миришат вече така? И да си поръчаме два пъти сарсапарила, а после да се повозим в нашия фърд модел десета година до

Крайбрежната, да си вземем нещо за хапване и да послушаме духовия оркестър. Какво ще кажеш?

— Вечерята е готова. И махни тази ужасна униформа.

— Ако можеше да си пожелаеш и да поемеш по онези сенчести пътища с дъбове от двете страни, каквито бяха преди на нахлуят колите, щеше ли да го *направиш*? — настоятелно попита той, гледаше я изпитателно.

— Онези стари пътища бяха прашни. Прибирахме се черни като негри. Между другото — тя вдигна захарницата и я разклати, — сутринта тук имаше четиридесет долара. А сега ги няма! Само не ми казвай, че си поръчал тези дрехи от някое ателие за костюми. Съвсем нови са. Не са излезли от никакъв сандък!

— Аз...

Тя вилня половин час, но той не каза нищо в своя защита. Ноемврийският вятър разтърсваше къщата и докато тя говореше, снегът отново започна да вали от студеното стоманено небе.

— Отговори! — викна тя. — Да не си полудял да харчиш парите ни по този начин? За дрехи, които не можеш да носиш?

— Таванът... — понечи да обясни той.

Тя излезе в дневната.

Снегът заваля бързо, настъпи студена ноемврийска вечер. Тя го чу как бавно се изкачва по стълбата към тавана, в онова прашно хранилище на отминали години, в черното място на костюми и реквизит на Времето, в един свят, напълно различен от този свят долу.

Затвори капака. Включеното фенерче му бе достатъчно като спътник. Да, тук бе цялото Време, събрано като в японско хартиено цвете. При един допир на спомена всичко се развиваше в бистрите води на ума, в пролетен ветрец, в прекрасни цветя, каквито няма в действителността. Което и да е чекмедже на скрина съдържаше лели, братовчеди и баби под хермелиновата мантия на прахта. Да, самото Време бе тук. Усещаш дъха му — изпълнило е атмосферата, а не е просто механичен часовник.

Сега къщата отдолу бе далечна като всеки ден от Миналото. Той притвори очи и огледа притихналия в очакване таван.

Тук, в кристалния полилей, се спотайваха дъги, утрини и обеди, ярки като млади реки, течащи безкрайно назад през Времето.

Фенерчето ги улови и съживи, дъгите скочиха и прогониха сенките с цветовете като сливи и ягоди, грозде, с цветовете като лимониви резенчета и небето, когато облаците са се оттеглили след бурята и разкриват синевата. А прахта бе като горящ тамян, цялото Време гореше и ти оставаше само да се загледаш в пламъците. Наистина бе страхотна Машина на времето този таван — знаеше го, сигурен бе. И ако докоснеш призмите тук, дръжките там, ако дръпнеш пискюлите, подрънкаш с кристала, духнеш прахта, вдигнеш закопчалките на сандъците и задвижиш старите духала като мехове на орган, докато не напълнят очите ти с пепел от безброй стари огънове, ако наистина засвириш на този инструмент, тази топла сложна машина, ако помилваш всички нейни части, нейните ръчки, превключватели и двигатели, тогава, тогава, *тогава!*

Размаха ръце да дирижира, да води, да тържествува. Музиката звучеше в главата му, в плътно затворената уста, и той засвири на огромната машина, на гръмовно безмълвния орган — бас, тенор, сопрано, тихо, високо — и ето накрая прозвуча акордът, който го разтърси така, че трябваше да затвори очи.

Към девет вечерта тя го чу да я вика.

— Кора!

Жена му се качи горе. Уилям надничаше от отвора на тавана и ѝ се усмихваше. Махна ѝ с шапката.

— Сбогом, Кора!

— Какви ги говориш? — викна тя.

— Премислих всичко през тези три дни и сега ти казвам сбогом.

— Слизай долу, глупако!

— Вчера изтеглих петстотин долара от банката. Мислех си за това. И когато се случи, ами... Кора... — Той протегна ръка към нея. — За последен път те питам, ще дойдеш ли с мен?

— На тавана ли? Спусни стълбата, Уилям Финч. Ще се кача горе и ще те смъкна от това противно място!

— Отивам на Крайбрежната за купа рибена чорба. После ще поръчам на оркестъра да изсвири „Лунен залив“. Хайде, Кора... — Той протегна ръка.

Тя просто зяпаше нежното му питащо лице.

— Сбогом — рече той.

Помаха ѝ. После лицето му изчезна, сламената шапка — също.

— Уилям! — изкрещя тя.

Таванът бе тъмен и безмълвен.

Тя с вик изтича за стол и с пъшкане се качи в плесенясалия мрак. Запали фенерчето.

— Уилям! Уилям!

Тъмното помещение бе празно. Зимният вятър разтърси къщата.

Тогава видя — западният тавански прозорец бе откренат.

Тръгна опипом към него. Поколеба се, затаи дъх. После бавно го отвори. Стълбата бе подпряна от външната страна и се спускаше до покрива на верандата.

Тя се отдръпна.

Отвън в юлския здрач проблясваха яркозелени ябълки. Някъде далеч се чуваха гърмежи на фишеци. Долетяха гласове и смях. Червени, бели и сини ракети политаха в топлия въздух и постепенно угасваха.

Затръшна прозореца. Виеше й се свят.

— Уилям!

Зимната ноемврийска светлина струеше през отвора на тавана зад нея. Наведе се и видя как снегът с шумолене милва студените прозорци в ноемврийския свят, в който щеше да прекара следващите трийсет години.

Повече не приближи онзи прозорец. Седеше сама в тъмния таван и вдишваше единствената миризма, която сякаш не изчезваше. Бе увиснала във въздуха като доволна въздишка. Пое дъх — дълбоко, дълбоко.

Старото, познато, незабравимо ухание на сарсапарила.

[1] Тоник, екстракт от корена на тропическо дърво — Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.